

VILGERTS

VILGERTS
Zvērinātu advokātu birojs

Biroja adrese
Elizabetes iela 33
Rīga, LV-1010
Latvija

Telefons
(+371) 67 320 000

E-pasts
latvia@vilgerts.com

Mājaslapa
www.vilgerts.com

Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas Darba grupa lobēšanas atklātības likuma izstrādei

Latvijas Republikas Saeima
Jēkaba iela 11
Rīga, LV-1811

E-pasts
Ieva.Barvika@saeima.lv

Rīga, 2020. gada 18.decembris

LOBĒŠANAS ATKLĀTĪBAS REGULĒJUMA IZPĒTES ZIŅOJUMS

Ļ.cien. Voikas kundze!

Šis atzinums ir sagatavots, pamatojoties uz Latvijas Republikas Saeimas (“Saeima”) un Zvērinātu advokātu biroja VILGERTS (“Birojs”) 2020.gada 27.novembra Pakalpojumu līgumu.

Līguma 1.1.punkts paredz šādu darba uzdevumu: juridisko aspektu izpēte Lobēšanas atklātības regulējuma (“Likums”) izstrādē un ziņojuma par izpētes darba konstatējumiem, secinājumiem un ieteikumiem sagatavošana.

Ziņojums sagatavots, ievērojot piemērojamos spēkā esošos normatīvos aktus, kā arī citu valstu un starptautisko organizāciju ieteikumus un vadlīnijas. Turklāt ir ņemti vērā 2019.gada pētījuma “*Lobēšanas normatīvais regulējums un problemātika Latvijā un Eiropā*” ziņojuma secinājumi (“2019.gada ziņojums”).¹

---

¹ Lobēšanas normatīvais regulējums un problemātika Latvijā un Eiropā, Pētījuma gala ziņojums, Latvijas Republikas Saeima, 2019.gada novembris.

Šajā ziņojumā, iespēju robežās, tiek formulēti priekšlikumi interešu pārstāvniecības likuma normu formulējumiem vai arī norādīts uz nepieciešamību izšķirties par papildu regulējuma izstrādi.

Ievērojot plašu un kvalitatīvu izpēti, kura par šiem jautājumiem Saeimas uzdevumā jau ir veikta,² šajā ziņojumā nav lietderīgi atkārtoti uzskaitīt citu valstu pieredzi un sniegt starptautisko organizāciju ieteikumu kopsavilkumu.

1. Interešu pārstāvība ir pozitīvi uztverams jēdziens.

- 1.1. Likuma izstrādē ieteicams atturēties no tādu terminu ar negatīvu konotāciju lietošanas. Vairākos avotos pamatoti norādīts, ka lobisms sabiedrībā vēl joprojām asociējas ar korupciju, pretlikumīgu rīcību.³
- 1.2. Šī iemesla dēļ ierosināms apsvērt iespēju Likuma nosaukumā un tekstā termina “lobēšana” vietā lietot jēdzienu “*interesu pārstāvība*”.

2. Likuma mērķis.

- 2.1. Interešu pārstāvju darbība jau ir kļuvusi par neatņemamu lēmumu pieņemšanas daļu mūsdienu rietumu demokrātijās. Lobēšana ir instruments, ko izmanto visos lēmumu pieņemšanas līmeņos, kaut arī tas nav pietiekami vai vispār nav reglamentēts. Lobēšanai ir daudz definīciju, un to kopumā varētu apkopot kā “*ietekmi uz lēmumu pieņemšanas procesu*”.
- 2.2. Ar lobēšanas procesu asociējas arī vairākas pretrunīgas atziņas, jo, lai gan no interešu pārstāvjiem iegūtā ekspertu informācija var pozitīvi ietekmēt lēmumu pieņemšanas kvalitāti, viņu ietekme var būt arī negatīva, kaitējot sabiedrības interesēm. Šo risku varētu mazināt, izveidojot lobēšanas regulējumu valsts un pašvaldību līmenī atbilstoši mūsdienu starptautiskajiem standartiem.
- 2.3. Tādējādi, lai gan lobēšana var būt pozitīvs spēks demokrātiskā procesā, tas var būt arī mehānisms, lai spēcīgas grupas, uz sabiedrības interešu rēķina, ietekmētu normatīvu aktu saturu. Neregulēta, kaut arī legāla lobēšana sabiedrībai asociējas ar pārmērīgu ietekmi, negodīgu konkurenci un politikas sagrābšanu, kaitējot efektīvai politikas veidošanai.
- 2.4. Demokrātiskās valsts rīcības leģitimitāti nodrošina, cita starpā, tās pilsoņu uzticība un atbalsts. Tādēļ nepietiekama izpratne par lobija procesu pārmērīgu ietekmi, mazina šo uzticību, atbalstu un, sekojoši, arī valsts rīcības leģitimitāti sabiedrības acīs.
- 2.5. Ir jānodrošina sabiedrības uzticēšanās tam, kā tiek veidota valsts politika un kuras personas interesēs. Sabiedrības uzticība prasa zināmu atklātību politikas veidošanas jomā, lai pārliecinātos, ka valdība darbojas sabiedrības interesēs. Tieši atklātības apstākļos sabiedrība spēs kvalitatīvāk izsekot būtisku lēmumu

---

² *Ibid.*

³ Skat., piemēram: M. Krieviņš, *Lobisms: interešu aizstāvība, nevis korupcija*, 2003.gads, pieejams: <http://providus.lv/article/lobisms-interesu-aizstaviba-nevis-korupcija>; A.Lācars, *Lobisms – no lamu vārda līdz cienījamai profesijai*, 2012.gads, pieejams: <https://lvportals.lv/norises/248497-lobisms-no-lamu-varda-lidz-cienijamai-profesijai-2012>; I.Liepiņa, *Lobijs – partneris vai pārkāpējs?*, 2009.gads, pieejams: <https://lvportals.lv/norises/195011-lobijs-partneris-vai-parkapejs-2009>.

pieņemšanas procesu. Tāpēc Likumā jāizceļ nepieciešamība nodrošināt būtisku lēmumu pieņemšanas procesa atklātību.

- 2.6. Turklāt Likumam jāiedod ietvars legitīmam rīcības modelim, nevis jāuzsver neatļautu darbību ierobežošanas nepieciešamība. Kā jau minēts iepriekš, bieži vien interešu pārstāvju ekspertīze spēj atstāt pozitīvu ietekmi uz lēmumu pieņemšanas procesu. Līdz ar to publiskās varas pārstāvjiem un interešu pārstāvjiem jābūt pieejamai legitīmai un drošai viedokļu apmaiņas metodei.
- 2.7. Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta septītā daļa imperatīvi nosaka, ka valsts pārvaldes pienākums ir informēt sabiedrību par savu darbību. Tas attiecas it īpaši uz to sabiedrības daļu un tām privātpersonām, kuru tiesības vai tiesiskās intereses īstenotā vai plānotā darbība skar vai var skart.
- 2.8. Tādēļ Sabiedrības līdzdalība lēmumu pieņemšanā ir demokrātijas īstenošanas mehānisms, ko valsts pārvalde veiksmīgi izmanto. Valsts pārvaldes iekārtas likuma 48.panta pirmā daļa nosaka, ka minētā likuma mērķa sasniegšanai iestāde savā darbībā iesaista sabiedrības pārstāvjus (sabiedrisko organizāciju un citu organizētu grupu pārstāvjus, atsevišķas kompetentas personas), iekļaujot viņus darba grupās, konsultatīvajās padomēs vai lūdzot sniegt atzinumus. No minētās normas formulējuma izriet, ka jau šobrīd iestādēm ir pienākums savā darbībā iesaistīt sabiedrības pārstāvjus. Tāpat lobēšana ir ne tikai politiskās dzīves realitāte, bet arī normatīvi par legitīmu atzīta demokrātiskā lēmumu pieņemšanas procesa sastāvdaļa.
- 2.9. Tomēr lobēšanas regulējuma neesamības dēļ, praksē procesa dalībniekiem trūkst mēdz rasties jautājumi par atļautās interešu pārstāvības nošķiršanu no Krimināllikuma XXIV nodaļā [*Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā*] paredzētiem nodarījumiem. Tādēļ Likuma pieņemšana sekmēs procesa dalībnieku spēju identificēt atļautu interešu pārstāvniecību un paļāvību, ka demokrātiskā valstī nepieciešama sabiedrības iesaiste lēmumu pieņemšanā ir atzīta un nav nosodāma.
- 2.10. Ņemot vērā augstākminētos apsvērumus ierosināms, ka likuma mērķis tiek definēts šādi:

“Likuma mērķis ir:

1) nodrošināt interešu pārstāvības procesa atklātību, veicinot sabiedrības uzticību interešu pārstāvjiem, publiskām personām un iestādēm, kuri piedalās lēmumu ierosināšanā, izstrādē, saskaņošanā, pieņemšanā vai izsludināšanā;

2) nodrošināt vienlīdzīgas iespējas visām ieinteresētajām personām iesaistīties atļautā interešu pārstāvībā.”

---

3. Jēdzieni.

- 3.1. Likumā jāietver vairāku terminu skaidrojumi, lai panāktu normatīvā akta skaidrāku un vieglāku uztveri.
- 3.2. Interesu pārstāvība var tikt traktēta dažādos veidos un praksē redzams, ka katra valsts nonāk pie savas definīcijas. Tomēr būtiski, lai definīcija atbilstu

Latvijas valsts politiskajai un konstitucionālajai realitātei, tā būtu skaidra, nepārprotama.⁴ Ierosināms Likumā šādi definēt interešu pārstāvību:

“Interešu pārstāvība ir jebkāda privātpersonas (savās vai citu privātpersonu interesēs) publiska vai nepubliska saziņa ar publiskās varas institūcijas pārstāvi, lai ietekmētu publiskās varas politikas formulēšanu vai lēmumu izstrādi vai pieņemšanu.”

- 3.3. Savukārt interesu pārstāvja jēdzienam jāaptver iespējami plašs personu loks, neatkarīgi no personas juridiska statusa un pārstāvības veida.

“(1) Interešu pārstāvis ir privātpersona, kas veic interešu pārstāvību savās vai citas privātpersonas interesēs par atlīdzību vai bez tās. Interešu pārstāvis var būt jebkura persona, neatkarīgi no juridiskā statusa, ieskaitot ideju laboratorijas, “platformas”, forumus, kampaņas un iniciatīvas.

(2) Interešu pārstāvis pārstāv savas interesēs, ja tas:

- 1) sistēmiski pārstāv sevi un savas personiskās intereses;*
- 2) ir komersanta, kura intereses viņš sistēmiski pārstāv, darbinieks, izpildinstitūciju pārstāvis, prokūrists, īpašnieks, dalībnieks (akcionārs), kapitāla daļu turētājs, patiesais labuma guvējs;*
- 3) ir organizācijas, biedrības vai nodibinājuma biedrs, ja tas sistēmiski pārstāv attiecīgās organizācijas, biedrības vai nodibinājuma vienotās intereses.”*

(3) Interešu pārstāvis pārstāv citas privātpersonas intereses, ja tas:

- 1) ir līgumiskās attiecībās ar vai ir saņēmusi instrukcijas no jebkuras personas, lai pārstāvētu tās intereses šā likumā noteiktos gadījumos;*
  - 2) uz jebkāda pamata pārstāv juridisku personu (komersantu, organizāciju, biedrību vai nodibinājumu), kura nodrošina interešu pārstāvniecību trešajai personai.”*
-

4. Likuma darbības joma.

- 4.1. Lai panāktu, ka Likums neuzliktu pārmērīgu administratīvu slogu un neaizkārtu sabiedrības būtiskas intereses, ir jāidentificē darbības, kuras Likums neskars un personas, uz kurām netiktu attiecināmi reģistrēšanas un informācijas publiskošanas pienākumi.
- 4.2. Pirmkārt, ir jādefinē uz kurām darbībām attiecināmas Likuma normas, ieskaitot reģistrācijas un atskaišu iesniegšanas pienākumi.

“Šo likumu piemēro uz visām darbībām, kas nav turpmāk noteiktas kā izņēmumi un kuras veic, lai tieši vai netieši ietekmētu to, kā valsts un pašvaldību iestādes izstrādā vai īsteno politiku un tajās notiekošos lēmumu

---

⁴ 2019.gada ziņojums, 14.lapa.

pieņemšanas procesus, neatkarīgi no izmantotā saziņas kanāla vai starpniecības līdzekļa.”

- 4.3. Otrkārt, būtiski ierobežot to jautājumu loku, kuriem Likums nebūs piemērojams. Tā kā lobēšana ir saistīta cita starpā ar indivīdu un grupu tiesībām izteikt savu viedokli un aizstāvēt savas intereses, lobēšanas ierobežojumi nedrīkstētu pārkāpt personu demokrātiskās tiesības individuāli vai kolektīvi paust savus uzskatus un vērsties valsts un pašvaldību iestādēs ar iesniegumiem.⁵ Tāpat lobēšanas regulējums nedrīkstētu aizliegt individuālu vai kolektīvu kampaņu rīkošanu, aicinot uz politiskām pārmaiņām un normatīvā regulējuma, politikas vai prakses mainīšanu leģitīmu politisko darbību ietvaros.⁶

“(1) Šo likumu nepiemēro attiecībā uz saziņu ar:

- 1) sociālajiem partneriem sociālā dialoga kontekstā;*
- 2) tikšanos saistībā ar dialogu ar baznīcām, reliģiskām apvienībām vai kopienām un filozofiskām vai nekonfesionālām organizācijām;*
- 3) tikšanos ar politisko partiju pārstāvjiem;*
- 4) deputāta tikšanos ar vēlētāju;*
- 5) zvērinātiem advokātiem, kuri uz vienošanās ar klientu pamata sniedz juridisku palīdzību, ciktāl šādas palīdzības galvenais mērķis nav tiesiskā regulējuma mainīšana klienta interesēs;*
- 6) sociāliem partneriem, sociālā dialoga ietvaros (arodbiedrības, darba ņēmēju asociācijas utt.);*
- 7) personām, kuras pilda diplomātisko un konsulāro dienestu un ieņem diplomātiskā un konsulārā dienesta amatus.*

(2) Šis likums neattiecas uz šādām turpmāk minētām profesionālu konsultantu darbībām (neatkarīgi no konkrētajām iesaistītajām pusēm):

- 1) konsultācijas un saziņa ar publiskās varas iestādēm, lai labāk informētu klientu par vispārējo tiesisko regulējumu, klienta konkrētajām tiesībām un pienākumiem un par to, vai saskaņā ar spēkā esošajām tiesībām attiecīgā tiesiskā vai administratīvā darbība ir likumīga vai pieļaujama;*
- 2) klientam sniegts padoms, ar kuru viņam vai viņai palīdz nodrošināt viņa vai viņas darbību tiesiskumu;*
- 4) pārstāvība saistībā ar samierināšanas vai starpniecības procedūru, ko īsteno, lai novērstu strīdu izskatīšanu tiesu vai pārvaldes iestādē;*
- 5) administratīvu procesu iestādē.*

(3) Ja individuāli uzņēmumi un to konsultanti kā puses piedalās kādā konkrētā lietā vai procesā, jebkādas tieši ar šo lietu saistītas darbības,

⁵ 2019.gada ziņojums, 23.lapa.

⁶ *Legal Regulation of Lobbying Activities in the Context of Public Decision Making*, Rekomendācija CM/Rec(2017)2 un paskaidrojošs memorands, Eiropas Padome, 23.lapa.

kuru galvenais mērķis nav tiesiskā regulējuma mainīšana, nav jāreģistrē Reģistrā.”

- 4.4. Papildus augstākminētajiem izņēmumiem apsverams, vai no Likuma tvēruma būtu izslēdzamas arī situācijas, kurās personas piedalās darba grupās, piemēram, eksperta statusā. Par labu šādiem izņēmumiem ir lēmušas dažas valstis, kā, piemēram, ASV, Kanāda, Slovēnija. Vienlaicīgi atzīmējams, ka ir sarežģīti paredzēt pietiekami skaidru kritēriju kopu, pēc kuriem varētu iedalīt personas rīcību interešu pārstāvja vai eksperta kategorijā.

5. Interesu pārstāvniecības reģistrs.

- 5.1. Vispirms nosakāma iestāde, kura vedīs Likumā paredzētu datu uzskaiti:

“(1) Interesu pārstāvju reģistrā (turpmāk arī — reģistrs) ieraksta ziņas par interešu pārstāvjiem.

(2) Reģistru ved ar likumu tam pilnvarota valsts iestāde (turpmāk arī — reģistra iestāde).

(3) Reģistrā iekļauto personu datu apstrāde veicama saskaņā ar spēkā esošajām personas datu aizsardzības prasībām”

- 5.2. Tālāk ir būtiski definēt interešu pārstāvniecības reģistra uzturēšanas mērķi. Proti, ar Reģistra datiem jāspēj pienācīgi identificēt personas, kuras regulāri vai neregulāri pārstāv savas vai citu personu intereses. Tāpat jālemj par brīdi, no kura personai rodas pienākums reģistrēt sevi kā interešu pārstāvi.
- 5.3. Uzsverams, ka, lemjot par reģistrā ierakstāmām ziņām jānodrošina, lai tiktu sniegta ne tikai privātpersonu identificējoša informācija, bet arī tiktu uzrādītas ziņas interešu pārstāvjus kontrolējošām personām (dalībniekiem, akcionāriem un patiesajiem labuma guvējiem). Tādā veidā personas, iespējams vienlaicīgā, ietekme uz vairākiem politiskiem procesiem var tikt identificēta pat tad, ja ietekmi īsteno, izmantojot dažādas saziņas metodes un atšķirīgus pārstāvjus.
- 5.4. Visbeidzot reģistrā jābūt publiski redzamai informācijai par interešu pārstāvim piemērotām sankcijām par Likuma pārkāpumiem.
- 5.5. Ievērojot šos apsvērumus, piedāvājam šādi definēt reģistrā ierakstāmās ziņas un reģistrācijas pieteikuma pienākuma iestāšanās brīdi:

“(1) Personai ir pienākums iesniegt reģistra iestādei rakstveida reģistrācijas pieteikumu divu nedēļu laikā no pirmās saziņas, kura saskaņā ar šā likuma noteikumiem uzskatāma par reģistrējamu interešu pārstāvību.

(2) Reģistrā ieraksta šādas ziņas:

1) interešu pārstāvja nosaukumu;

2) interešu pārstāvja tiesisku formu;

3) interešu pārstāvja juridisko adresi, tālruna numuru, elektroniskā pasta adresi, tīmekļa vietni;

4) valdes locekļu, likumisku, vadītāju, vārdu, uzvārdu, personas kodu (ja tāda nav, — dzimšanas datumu, personu apliecinoša dokumenta numuru un izdošanas datumu, valsti un institūciju, kas dokumentu izdevusi),

norādot, vai viņiem ir tiesības pārstāvēt interešu pārstāvi atsevišķi vai kopīgi;

5) dalībnieku (akcionāru) un patieso labuma guvēju vārdu, uzvārdu, personas kodu (ja tāda nav, — dzimšanas datumu, personu apliecinoša dokumenta numuru un izdošanas datumu, valsti un institūciju, kas dokumentu izdevusi);

6) ziņas par interešu pārstāvības darbības aizliegumiem, piemērotām sankcijām, apturēšanu, darbības izbeigšanu, turpināšanu, interešu pārstāvja maksātnespējas procesa pasludināšanu un izbeigšanu, likvidāciju un reorganizāciju;

7) ieraksta izdarīšanas datumu;

8) citas ziņas, ja to tieši paredz likums.

(3) Par izmaiņām šī panta otrajā daļā minētajās ziņās interešu pārstāvis vai, attiecīgajos gadījumos, kompetentā iestāde, iesniedz reģistra iestādei rakstveida pieteikumu, kurā norāda izmaiņu būtību un jaunās ziņas, kuras par interešu pārstāvi tiek pieteiktas ierakstīšanai reģistrā.”

6. Informācija par interesēm, kuras ietekmē lēmumu pieņemšanu.

- 6.1. Atbilstoši spēkā esošam normatīvam regulējumam, jau šobrīd tiek publiskotas personas, ar kurām valsts un pašvaldību iestādes konsultējas normatīvo aktu izstrādes procesā.
- 6.2. Uzsverams, ka ziņojumā netiek analizēts Saeimas kārtības ruļļa grozījumu projekts, kura mērķis ir nodrošināt, ka Saeima precīzēs likumprojektu anotācijās, ja, izskatot likumprojektu Saeimā, ir veiktas izmaiņas, kuras nav atspoguļotas sākotnējā anotācijā un ja izmaiņas izriet no deputāta komunikācijas ar interešu pārstāvjiem. Vienlaikus izvērtējama nepieciešamība grozīt likuma Par pašvaldībām 43.¹ pantu, paredzot arī pašvaldībām par pienākumu atjaunot paskaidrojuma rakstus tad, ja izskatot saistošo noteikumu projektu ir veiktas izmaiņas, kuras nav atspoguļotas sākotnējā paskaidrojuma rakstā un ja izmaiņas izriet no deputāta komunikācijas ar interešu pārstāvjiem.
- 6.3. Tomēr normatīvo aktu anotāciju un paskaidrojošu rakstu mērķis nav pietiekami un precīzi aprakstīt (skat. šī ziņojuma 5.2.-5.5.sadaļas) procesā iesaistītus interešu pārstāvjus. Tāpat arī citos dokumentos ietvertās prasības identificēt interešu pārstāvjus ir ar nepietiekamu detalizācijas pakāpi.⁷ Turklāt vairākos informācijas avotos ietvertā informācija par interesēm, kuras ietekmēja vai varēja ietekmēt lēmuma pieņemšanu, nepietiekami veicina atklātību un sabiedrības iespēju piekļūt strukturētai un pārskatāmai informācijai.

⁷ Ministru kabineta 2009.gada 16.aprīļa noteikumi “Ministru kabineta kārtības rullis”. 3.p.; Ministru kabineta 2009.gada 20.decembra instrukcija nr. 19 “Tiesību akta projekta sākotnējās ietekmes izvērtēšanas kārtība”, 60.-62.p.; Ministru cabinet 2018.gada 29.novembra ieteikumi “Valsts pārvaldes vērtības un ētikas pamatprincipi”, 10.-11.p.

- 6.4. Līdz ar to nebūtu iemesla atbrīvot interešu pārstāvjus no pienākuma reģistrēt pilnīgāku informāciju par personām, ar kurām tie sazinājās, lai ietekmētu konkrētā normatīvā akta saturu.
- 6.5. Ievērojot minētos apsvērumus, interešu pārstāvju pienākumos ietilpstu visas Likumā definētās saziņas savlaicīga un pietiekama ievadīšana datu bāzē (kuru šī ziņojuma vajadzībām nenošķiram no reģistra iestādes).

“(1) Interešu pārstāvim, ne vēlāk kā viena mēneša laikā no kontakta datuma jāiekļauj reģistrā šādu informāciju:

- 1) iestādi, ar kuru kontaktējas interešu pārstāvis;*
- 2) iestādes pārstāvi, ar kuru notika saziņa un saziņas datumu;*
- 3) aizstāvētu interešu, politikas jomas un/vai tiesību akta īss satura izklāsts;*
- 4) ja interešu pārstāvis rīkojās citas personas interesēs – pakalpojumu saņēmēja identitāti.*

(2) Ja interešu pārstāvis atkārtoti sazinās ar to pašu iestādi par to pašu dokumentu vai tā projektu, tad var neregistrēt katru interešu pārstāvības gadījumu atsevišķi. Ja interešu pārstāvis, par kura veikto interešu pārstāvību informācija jau ir reģistrēta un publicēta, interešu pārstāvību veic par tādu dokumentu vai dokumenta projektu, kurš iepriekš nav iekļauts reģistra, sazinās ar citu institūcijas pārstāvi, vai interešu pārstāvis pārstāv citu personu, nekā iepriekš norādīts, ierakstu papildina ar attiecīgo informāciju.

(3) Šā panta pirmajā daļā minētā informācija reģistra tīmekļa vietnē glabājama 10 gadus.”

- 6.6. Likuma mērķis ir nodrošināt publisku lēmumu atklātību un ļaut sabiedrībai izsekot tās personas, kuru intereses tika pārstāvētas būtisku lēmumu pieņemšanas procesā. Tādēļ Reģistra datiem jāsniedz iespēja izsekot pārstāvētās intereses, bet vienlaikus neuzliekot profesionālu interešu pārstāvju uzņēmumiem par pienākumu publiskot savu klientu sarakstu. Šādi profesionālu konsultantu konkurentu rīcībā nonāks komercnoslēpumu saturošā informācija, kas, turklāt, nav objektīvi nepieciešama Likuma mērķu sasniegšanai. Līdz ar to ierosinām izsvērt kādā apmērā būtu publiskojami dati par katra profesionāla konsultanta pārstāvamo personu sarakstiem. Iespējams, Likuma mērķi būtu sasniedzami, ja šādi dati būtu pieejami kompetentām institūcijām, bet publiskā vidē informācija par starpniekiem tiktu publicēta tikai izņēmuma gadījumos.
- 6.7. Lai nodrošinātu, ka Likums sasniedz tā nospraustos mērķus ir jāizceļ reģistra datu atklātums:

“(1) Ikvienam ir tiesības bezmaksas iepazīties ar reģistra ierakstiem un reģistra iestādei iesniegtajiem dokumentiem.

(2) Pēc saņēmēja pieprasījuma reģistra iestādes amatpersona izsniedz izziņu par to, ka noteikts reģistra ieraksts nav grozīts, vai arī par to, ka reģistrā nav izdarīts noteikts ieraksts.

(3) Reģistrā ievadītu informāciju par saziņu interešu pārstāvības nolūkos nepublico, ja publikācija varētu nelabvēlīgi ietekmēt būtisku interešu aizsardzību, it īpaši personas dzīvību, neaizskaramību vai privātumu, valsts finanšu, monetāro vai ekonomikas politiku, tirgus stabilitāti vai konfidenciālu komercinformāciju, tiesvedības vai pārbaudes, izmeklēšanas, revīzijas vai citas administratīvas procedūras pienācīgu norisi vai jebkuru citu svarīgu, ar likumu atzītu sabiedrības interešu aizsardzību”

-
- 6.8. Visbeidzot ir jānodrošina, ka ir izsekojamas visas tās reģistrētas intereses, kuru ietekmē pieņemts konkrēts lēmums. Līdz ar to normatīvo aktu anotācijas un paskaidrojošie raksti, valsts amatpersonu kalendāri un ar Likumu dibināts reģistrs ir, iespēju robežās, tehniski savienojami.
- 6.9. Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta desmitā daļa nosaka, ka valsts pārvaldi organizē pēc iespējas efektīvi. Valsts pārvaldes institucionālo sistēmu pastāvīgi pārbauda un, ja nepieciešams, pilnveido, izvērtējot arī funkciju apjomu, nepieciešamību un koncentrācijas pakāpi, normatīvā regulējuma apjomu un detalizāciju un apsverot deleģēšanas iespējas vai ārpakalpojuma izmantošanu.
- 6.10. Ievērojot augstāk minēto, kā arī apstākli, ka uz šī ziņojuma sastādīšanas brīdi nav tādas centralizētās vietnes, kurā vienkopus būtu iespējams uzkrāt un publicēt visu Likumā paredzētu informāciju par interešu pārstāvību, ieteicams apsvērt nepieciešamību deleģēt Ministru kabinetam lēmuma pieņemšanu par jaunā reģistra izveidi un tā darbības nodrošināšanas noteikumiem.

7. Interesu pārstāvības procesa dalībnieku pienākumi.

- 7.1. Likuma koncepcija paredz minimālu regulējumu. Šādu minimālu ietvaru varētu veiksmīgi papildināt nozares ētikas kodekss, īpaši ja interešu pārstāvju nozare spētu organizēt regulāras apspriedes par Likuma piemērošanas aktuāliem jautājumiem, kā arī apmācības visiem procesa dalībniekiem. Tomēr ētikas kodeksa prasību ievērošana būtu pilnībā atkarīga no privātā sektora un rīcības atbilstības uzraudzība būtu neefektīva.
- 7.2. Tāpēc Likumā jāparedz noteikts interešu pārstāvju un institūciju pārstāvju pienākumu apjoms. Šo pienākumu izpildi uzraudzītu kompetentā institūcija, kurai būtu tiesības arī piemērot sankcijas par pārkāpumu izdarīšanu.

“Interesu pārstāvim ir pienākums:

- 1) atturēties no apzinātas nepatiesas informācijas sniegšanas;*
- 2) atturēties no acīmredzami pretrunīgu interešu pārstāvības;*
- 3) atturēties no solījumu došanas, ka interešu pārstāvis panāks konkrētu iestādes rīcību vai lēmumu;*
- 4) nevienoties par honorāru, kas atkarīgs no tā, vai interešu pārstāvis panāk konkrētu iestādes rīcību;*
- 5) nemudināt iestāžu pārstāvi pārkāpt tam saistošās tiesību normas;*
- 6) nodrošināt visas reģistra iestādei iesniedzamas informācijas par sevi korektumu un aktualitāti;*

7) *nodrošināt, ka visa šā likuma kārtībā reģistrējama informācija par saziņu ar iestādēm interešu pārstāvības nolūkos ir korekta un nav maldinoša.*”

- 7.3. Kā jau iepriekš ir ticis uzsvērts, demokrātiskās valsts rīcības leģitimitāti nodrošina, cita starpā, tās pilsoņu uzticība un atbalsts. Tāpēc valsts amatpersonu saziņa ar interešu pārstāvjiem atklātības nodrošināšanai ir īpaša nozīme Likuma mērķu sasniegšanā. Līdz ar to Likumā paredzams valsts amatpersonu⁸ pienākums atklāt personas, ar kurām tās sazinās un norādīt uz interesēm, kuras apspriestas saziņas laikā. Tāpat būtiski paredzēt, ka Saeimas un pašvaldību deputātiem ir pieejami tehniski rīki, lai viņi varētu izvēlēties publiskot informāciju par saziņu ar interešu pārstāvjiem.
- 7.4. Savukārt visiem pārējiem iestāžu pārstāvjiem, ar kuriem sazinās interešu pārstāvji, lai ietekmētu lēmumu pieņemšanu, jāparedz virkne pienākumu, lai nodrošinātu pienākumu un ierobežojumu līdzsvaru starp procesa dalībniekiem:

“Publiskās varas institūcijas pārstāvim ir aizliegts:

- 1) *neievērojot vienlīdzības principu, kādam no interešu pārstāvjiem nodrošinot īpašas priekšrocības, salīdzinot ar citām ieinteresētajām privātpersonām;*
- 2) *pieņemt no interešu pārstāvja vai privātpersonas, kuras interesēs tas darbojas, dāvanas, viesmīlības piedāvājumus vai citus labumus savām vai citu personu vajadzībām;*
- 3) *izmantot savu dienesta stāvokli un personiskos kontaktus, lai kādam no interešu pārstāvjiem nodrošinātu ekskluzīvu piekļuvi amatpersonām, kas ir atbildīgas par interešu pārstāvja vai tā pārstāvamās personas, interesēs esošo lēmumu izstrādi vai pieņemšanu;*
- 4) *maldināt interešu pārstāvi, radot iespaidu par ekskluzīvas piekļuves nodrošināšanu amatpersonām vai iespējamību ietekmēt viņu rīcību;*
- 5) *lūgt interešu pārstāvi materiāli atbalstīt publiskās varas institūcijas, kurā viņš ir nodarbināts, vai par tās līdzekļiem rīkot pasākumus.*”

- 7.5. Lai panāktu, ka visi procesa dalībnieki ievērotu ētikas standartus (piemēram, ja viņi nav amatpersonas vai uz viņiem nav attiecināmi Advokatūras likuma vai līdzīgie ierobežojumi), Likumā jāatrunā, ka ir ierobežotas ekspertu tiesības vienlaicīgi pārstāvēt arī privātās personas.

“Personai, kuru publiskās varas institūcija pēc savas iniciatīvas uzaicinājusi kā ekspertu vai lietpratēju lēmuma projekta izstrādāšanā vai saskaņošanā, veicot eksperta pienākumus ir aizliegts vienlaicīgi pārstāvēt citas personas interesēs par šo pašu lēmuma projektu. Par ekspertu uzskata personu no brīža, kad tā ir piekritusi sniegt viedokli par lēmuma

⁸ Likuma Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā 4.panta pirmās daļas izpratnē.

projektu līdz brīdim, kad attiecīgais lēmums ir pieņemts vai izsludināts, ja tā spēkā stāšanās atkarīga no izsludināšanas.”

- 7.6. Visbeidzot jākonkretizē, ka arī iestāžu darbiniekiem ir aizliegts amata pilnvaru laikā un noteiktu periodu pēc tam rīkoties pretēji ētikas, interešu konflikta novēršanas principiem. Tādējādi tiks ieviests t. s. “atdzišanas” periods.

“Publiskās varas institūcijas pārstāvim, tā amata pilnvaru laikā ir aizliegts pārstāvēt jebkuras privātpersonas interesēs, ja tas var radīt interešu konfliktu, var būt pretrunā ar valsts amatpersonai saistošām ētikas normām vai var kaitēt tiešo darba pienākumu pildīšanai. Šīs ierobežojums paliek spēkā divus gadus pēc amata pilnvaru beigām.”

8. Sankcijas par Likuma pārkāpumiem

- 8.1. Sankciju izvēlē ieteicams ņemt vērā to paredzamo efektivitāti un samērīgumu. Ir iespējamas dažādas sankcijas, kuru stingrības pakāpe var ievērojami atšķirties.
- 8.2. Lemjot par sankcijām par Likuma pārkāpumiem ir būtiski ievērojot, ka jaunā regulējuma pamatmērķis ir motivēt būtisku lēmumu pieņemšanas procesa dalībniekus nodrošināt sabiedrības interesēm atbilstošu procesu caurspīdīgumu. Tādēļ ieteicams faktiskus sodus un sankcijas izmantot kā galējo līdzekli, dodot procesa dalībniekiem iespēju un tiesības pierādīt, ka tas veicis visas nepieciešamas darbības, lai izvairītos no pārkāpuma izdarīšanas un/vai atkārtotiem pārkāpumiem.
- 8.3. Vienlaicīgi Likumam arī jānodrošina, ka publiskās varas un privāto personu atbildība ir samērīgi noteiktas, neparedzot nesamērīgi stingrāku atbildību tikai vienam no procesa dalībniekiem.
- 8.4. Pirmkārt, sankcijām jābūt samērīgām. Lai panāktu procesa dalībnieku pozitīvu attieksmi pret jaunu regulējumu ir ieteicams ieviest soda punktu, jeb pārkāpumu uzskaites punktu uzkrāšanās sistēmu. Pārkāpumu uzskaites punktu sistēmas mērķis būtu nodalīt ļaunprātīgos un regulāros pārkāpējus no tiem, kuri, iespējams, nepietiekami izprot ar Likumu uzlikto pienākumu kopumu. Līdz ar to arī par dažāda rakstura un smaguma pārkāpumiem būtu piešķirami pārkāpuma uzskaites punkti. Piešķirtie soda punkti būtu jāreģistrē Reģistrā, jo šai informācijai būtu jābūt pieejamai publiski. Sasniedzot noteiktu, maksimālu, soda punktu skaitu, tiktu piemērots viens vai vairāki citi soda veidi.
- 8.5. Otrkārt, sankcijām jābūt preventīvām. Līdz ar to jāparedz, ka par Likuma pārkāpumiem draud naudas sodi. Naudas soda maksimālam apmēram jābūt pietiekami nozīmīgam, lai izpildītos soda preventīvā funkcija.
- 8.6. Treškārt, sankcijām jābūt efektīvām. Ievērojot interešu pārstāvju interesi piedalīties viņiem būtisku lēmumu pieņemšanas procesā, īpaši rupju Likuma pārkāpumu gadījumā jāparedz kompetentai iestādei tiesības uz laiku liegt sodītai personai tiesības piedalīties darba grupās, apmeklēt Saeimas vai pašvaldību komisiju sēdes un tml. sanāksmes, kurās tiek apspriesti interešu pārstāvim interesējošie jautājumi. Šādam liegumam, ievērojot sabiedrības tiesības piedalīties demokrātiskā lēmumu pieņemšanas procesā, jābūt ierobežotam laikā un samērīgam izdarītā pārkāpuma smagumam.

- 8.7. Pārkāpumu uzskaites punktu sistēma un naudas sodu piemērošana, mūsaprāt, vienlīdz piemērojama gan uz interešu pārstāvju, gan uz iestāžu pārstāvju pieļautajiem pārkāpumiem.
- 8.8. Trešais sankciju veids, šķiet, ir piemērots vienīgi interešu pārstāvju motivēšanai nepieļaut un neatkārtot pārkāpumus. Ziņas par piemērotām sankcijām būtu ierakstāmas reģistrā un publiski pieejamas.

Ar cieņu,

Jūlija Jerņeva
Partnere, Zvērināta advokāte